

Házasságkötések hazai és nemzetközi viszonylatban

Betekintő

Magyarországon a házasságkötések száma 2010-ben érte el a mélypontját, ekkor csaknem 36 ezer pár járult anyakönyvvezető elé. Ezt követően a házasságkötési kedv újra lendületet vett. 1986 óta nem kötöttek annyian házasságot, mint 2021-ben, ekkor 72 ezer házasságkötés történt, ami duplája a 2010-es értéknek. A házasságkötések csaknem háromnegyedét a nőknek, hajadonok, vagyis az első alkalommal házasságra lépők alkotják. A 2010 óta megfigyelhető emelkedő tendenciát egyértelműen az első házasságkötések emelkedő száma adja. Mind a nők, mind a férfiak esetében elmondható, hogy több mint 60%-uknak nem volt gyermeke a házasságkötéskor. A gyermekes házasodók száma mind a férfiak, mind a nők esetében 2,5-szeresére nőtt 2010 és 2021 között. Jelentős emelkedés történt 2015-2016-ban, a CSOK bevezetése idején, és 2019-ben, a Családvédelmi Akcióterv bevezetésekor. A házasságkötések száma az uniós tagállamok közül 2010 és 2021 között Magyarországon nőtt a legnagyobb mértékben.

Bevezetés

A KSH hosszú idősoros adatai lehetővé teszik a házasságkötések több szempont mentén történő tanulmányozását. Az elemzés nemcsak a házasságkötések számának, hanem a házasodók demográfiai jellemzőinek vizsgálatára is kiterjed az 1990-es,

a 2001-es és részletesen a 2010-2022 közötti időszak adatai alapján. Az Eurostat adataival kiegészítve nemzetközi viszonylatban is összehasonlíthatóvá válnak a magyar adatok.

Szakirodalom

Magyarországon az 1990-es évek közepétől a házasságkötések számának számottevően emelkednie kellett volna a hagyományos házasságkötési magatartás szerint, hiszen az 1970-es években született nagy létszámú generáció ekkor lépett a húszas éveibe. Azonban nem így történt, a tendencia megfordult, a házasságkötések száma folyamatosan csökkent, egészen 2010-ig (KSH 2017). Ennek oka leginkább az „új típusú” párkapcsolatnak, az élettársi kapcsolatnak az elfogadottsága és elterjedése volt, amely megelőzte vagy helyettesítette a házasságot (Spéder 2005). „Az ezredforduló után általánossá vált, hogy az első együttélésen alapuló párkapcsolatok élettársi kapcsolatként jönnek létre. Az előzetes együttélés nélkül kötött házasságok ezzel szemben visszaszorultak” (Murinkó, Spéder 2021, 9. old).

A 2010-es évektől kezdődően azonban váratlan fordulat következett be, elkezdett emelkedni a házasságkötési hajlandóság. Ennek egyik alapvető

feltétele volt, hogy sokan éltek élettársi kapcsolatban, ők pedig gyorsan tudtak reagálni a makrogazdasági helyzet változására, vagy az anyagi előnyt jelentő szakpolitikai intézkedésekre (Murinkó, Spéder 2021).

Valószínűleg a 2008-as gazdasági válság hatása, hogy 2010-re a házasságkötések száma korábban nem tapasztalt alacsony szintre esett vissza. A válást követően pedig a korábban elhalasztott esküvők pótlása miatt növekedhetett. 2015-ben, 2016-ban és 2019 második felétől a korábbinál is nagyobb mértékű emelkedés következett be, melyre a szakpolitikai intézkedések szolgálhatnak magyarázatul. 2015 januárjától érhető el az első házások adókedvezménye, 2015 júliusában indult a családi otthonteremtési kedvezmény, 2019 júliusától a babaváró hitel, amelyek elsősorban a házaspárok támogatását célozták (Murinkó 2020; Kapitány, Murinkó 2020).

A 2010-es években Európa-szerte tapasztalható

volt a házasságkötési kedv általános csökkenése, de az utóbbi évek növekedése nem csupán Magyarországon érhető tetten. Európa több országában,

például a kelet-közép-európai és a balti országokban is emelkedni kezdett a házasságkötések száma (Murinó, Rohr 2018).

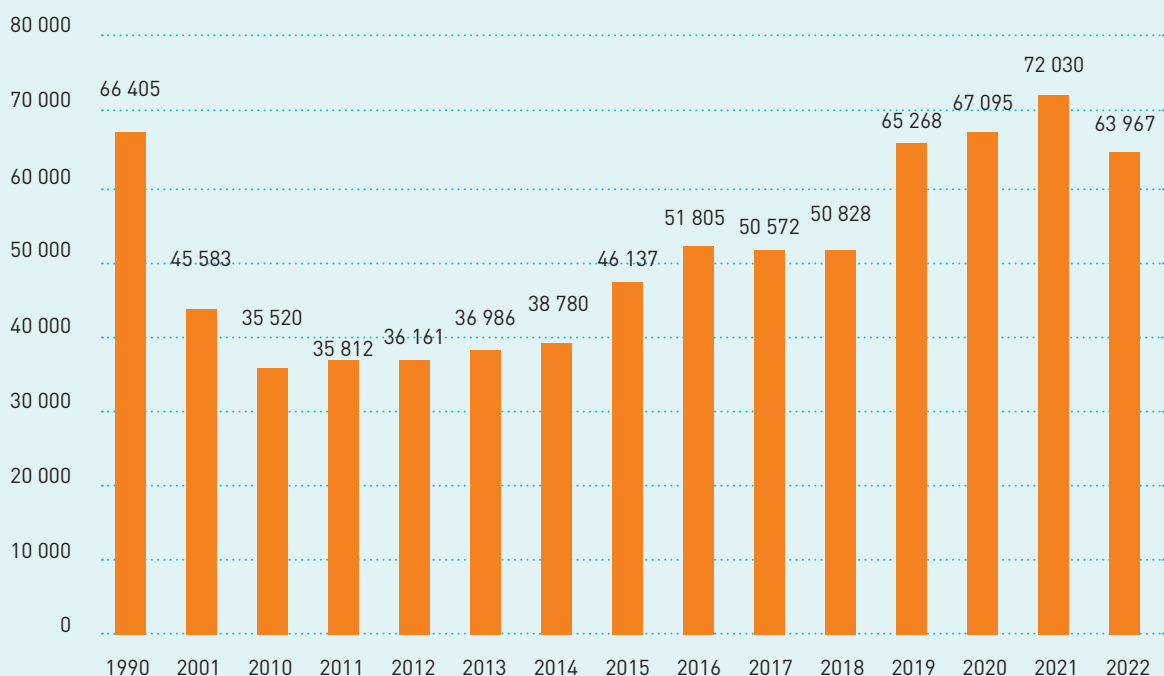
Eredmények

A házasságkötések számának, arányának alakulása

Az 1980-as évek elején még évente 75-80 ezer pár kötött házasságot Magyarországon, 1990-ben is megközelítette a 67 ezret ez a szám. A házasságkötések száma ezt követően csökkenni kezdett, 2010-ben érte el a mélypontját, ekkor csaknem 36 ezer pár járult anyakönyvvezető elé. A házasságkötések csökkenő tendenciáját 2010 után sikerült megállítani, a házasságkötési kedv újra lendületet vett, amihez hozzájárulhatott szakpolitikai intézkedésként az újonnan bevezetett családi adóked-

vezmény, amelyet a magzat után csak házaspárok igényelhettek. A 2010-es jelentős visszaesést követően először 2016-ban következett be nagymértékű emelkedés, amelyet a 2019-es javulás még inkább felülmúlt, ekkor vezették be a Családvédelmi Akciótervet. 2019-ben 65 ezer pár járult anyakönyvvezető elé, ez a szám nőtt tovább 2020-ban és 2021-ben is. 2021-re megduplázódott a 2010-es érték, ugyanis 72 ezer házasságkötést regisztráltak. 2022-ben – a nemzetközi tendenciához hasonlóan – 11%-kal visszaesett a házasságkötések száma hazánkban.

1. ábra: A házasságkötések számának alakulása Magyarországon (Forrás: KSH, saját szerkesztés)

2010 és 2021 között az EU legtöbb tagállamában csökkent a házasságkötések száma, hol kisebb ütemben, hol erőteljesebben. Azonban kivételt képez ez alól néhány volt szocialista ország (Bulgária, Csehország, Lettország, Szlovákia) és

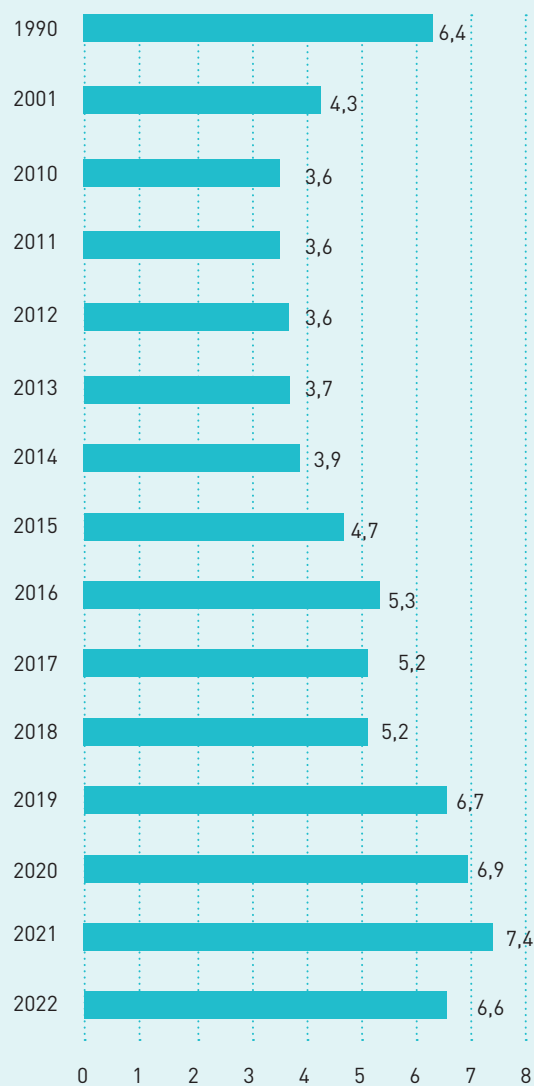
Luxemburg, ahol vagy stagnált, vagy nőtt a házasságkötések száma. A legnagyobb emelkedés nemzetközi viszonylatban Magyarországon következett be.

1. táblázat: A házasságkötések számának változása az Európai Unió tagállamaiban 2010 és 2021 között (Forrás: Eurostat, saját szerkesztés)

	2010	2021	változás
Magyarország	35 520	72 030	102,8%
Lettország	9 290	11 228	20,9%
Luxemburg	1 749	1 945	11,2%
Bulgária	24 286	26 620	9,6%
Szlovákia	25 415	26 350	3,7%
Csehország	46 746	46 778	0,1%
Románia	115 778	114 207	-1,4%
Belgium	42 159	40 845	-3,1%
Németország	382 047	357 785	-6,4%
Szlovénia	6 528	5 916	-9,4%
Litvánia	18 688	16 795	-10,1%
Dánia	30 949	27 643	-10,7%
Spanyolország	165 641	147 673	-10,8%
Málta	2 596	2 276	-12,3%
Horvátország	21 294	18 203	-14,5%
Olaszország	217 700	180 416	-17,1%
Írország	20 594	16 717	-18,8%
Svédország	50 028	38 895	-22,3%
Hollandia	75 399	56 419	-25,2%
Lengyelország	228 337	168 324	-26,3%
Portugália	39 993	29 057	-27,3%
Görögország	56 338	40 759	-27,7%
Finnország	29 952	19 579	-34,6%
Ciprus	6 081	n.a.	-
Ausztria	37 545	n.a.	-
Észtország	5 066	n.a.	-
Franciaország	251 713	n.a.	-

A házasságkötések alakulásának még pontosabb mutatója az ezer lakosra vetített arányszám, amely a lakosságszám változását is figyelembe veszi. Az ezer lakosra jutó házasságkötések számából is látható, hogy a 2010-es mélypont után, néhány év stagnálást követően 2013-tól emelkedő tendencia figyelhető meg, egészen 2021-ig (7,4). Míg a házasságkötések abszolút száma alapján 1990-ben több házasságot kötöttek, mint 2022-ben, addig, ha a népességszámra vetített arányt nézzük, 2022-ben némileg magasabb értéket láthatunk, mint a rendszerváltás utáni időszakban.

2. ábra: A házasságkötések száma ezer lakosra vetítve Magyarországon (Forrás: KSH, saját szerkesztés)

Az EU tagállamokban az ezer lakosra vetített házasságkötések száma alapján, a korábban említetteken felül Litvániában és Romániában is stagnált vagynőttalakosságarányosházasságkötések száma. Ezen mutató alapján Magyarország méginkább kiemelkedik nemzetközi összehasonlításban.

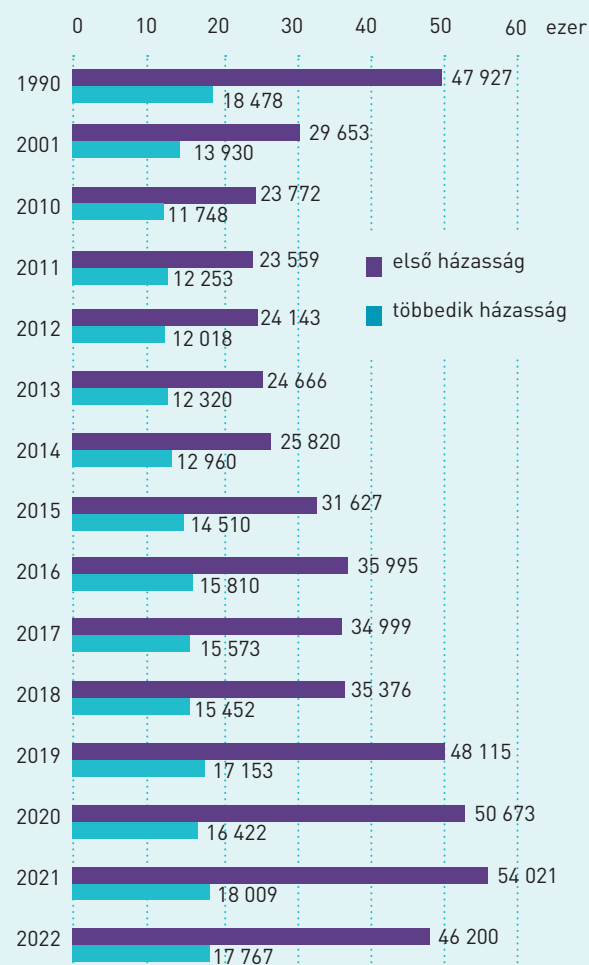
2. táblázat: Az ezer lakosra vetített házasságkötések számának változása az Európai Unió tagállamaiban 2010 és 2021 között (Forrás:Eurostat, saját szerkesztés)

	2010	2021	változás
Magyarország	3,6	7,4	105,6%
Lettország	4,4	6,0	36,4%
Bulgária	3,3	3,9	18,2%
Románia	5,7	6,0	5,3%
Szlovákia	4,7	4,8	2,1%
Csehország	4,5	4,5	0,0%
Litvánia	6,0	6,0	0,0%
Horvátország	5,0	4,6	-8,0%
Németország	4,7	4,3	-8,5%
Belgium	3,9	3,5	-10,3%
Szlovénia	3,2	2,8	-12,5%
Spanyolország	3,6	3,1	-13,9%
Luxemburg	3,5	3,0	-14,3%
Dánia	5,6	4,7	-16,1%
Olaszország	3,7	3,1	-16,2%
Görögország	5,1	3,9	-23,5%
Lengyelország	6,0	4,5	-25,0%
Portugália	3,8	2,8	-26,3%
Írország	4,5	3,3	-26,7%
Hollandia	4,5	3,2	-28,9%
Málta	6,3	4,4	-30,2%
Svédország	5,3	3,7	-30,2%
Finnország	5,6	3,5	-37,5%
Ausztria	4,5	n.a.	-
Ciprus	7,3	n.a.	-
Észtország	3,8	n.a.	-
Franciaország	3,9	n.a.	-

Az első házasságkötések számának, arányának alakulása

A házasságkötések csaknem háromnegyedében hazánkban a párok tagjai korábban még nem kötöttek házasságot, ez az első alkalom, hogy házasságra lépnek. Az utóbbi években, 2019 óta tartósan 70% felett van az első alkalommal házasságra lépők aránya Magyarországon: tízből hét házasságkötésre úgy kerül sor, hogy a párok tagjai előtte még nem éltek korábban házasságban. Az első házasságkötések száma mindegyik vizsgált évben jóval magasabb volt, mint a többedik házasságkötéseké, valamint ez a szám lényegesen nagyobb mértékben is nőtt 2010 és 2022 között, mint az újrakházasodóké. A legkevesebb első házasságkötést 2011-ben regisztrálták, ami 2021-re több mint a duplájára nőtt.

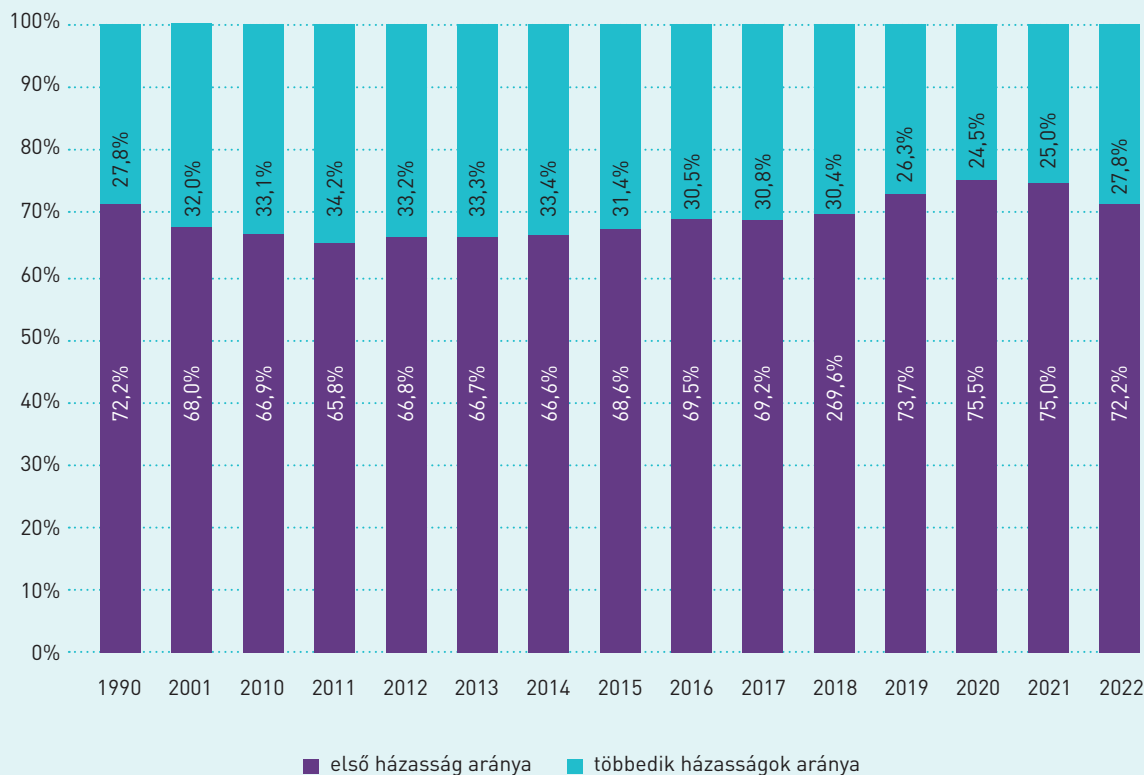
3. ábra: Az első és a többedik házasságkötések száma Magyarországon 1990-ben, 2001-ben és 2010-2022 között (Forrás: KSH, saját szerkesztés)

A magyar adatok alapján elmondható, hogy a többedik házasságkötések aránya a vizsgált időszakban nem változott jelentősen, hasonlóan alakult. A házasságkötésekben 2010 óta megfigyelhető emelkedő tendencia egyértelműen azaz

hozható összefüggésbe, hogy az első alkalommal házasságra lépők száma az utóbbi évtizedekben még a korábbiaknál is jelentősebb mértékű növekedést mutat.

4. ábra: Az első és a többedik házasságkötések aránya Magyarországon (Forrás: KSH, saját szerkesztés)

Az Eurostat adatai alapján, amelyek azt mutatják, hogy a házasodó férfiak és nők hány százaléka kötötte élete első házasságát az adott évben, többek között az látható, hogy az EU tagállamokban általánosságban legalább a háromnegyedük az első házasságát kötötte. Ez az arány a férfiak és a nők esetében is Szlovéniában volt a legmagasabb és Lettországon a legalacsonyabb 2021-ben.

A 2010-ben nagyon magas rátákkal rendelkező országokban (Görögország, Horvátország, Lengyelország, Románia, Szlovákia) 2021-re csökkent a férfiak és a nők körében is az első házasságok aránya, míg néhány országban némileg nőtt (Csehország, Dánia, Luxemburg). Legnagyobb arányban Magyarországon következett be emelkedés, 2010 és 2021 között 6 százalékpontos növekedés látható.

3. táblázat: Az első házások aránya a házasodó férfiak és a nők között az Európai Unió tagállamaiban
(Forrás: Eurostat, saját szerkesztés)

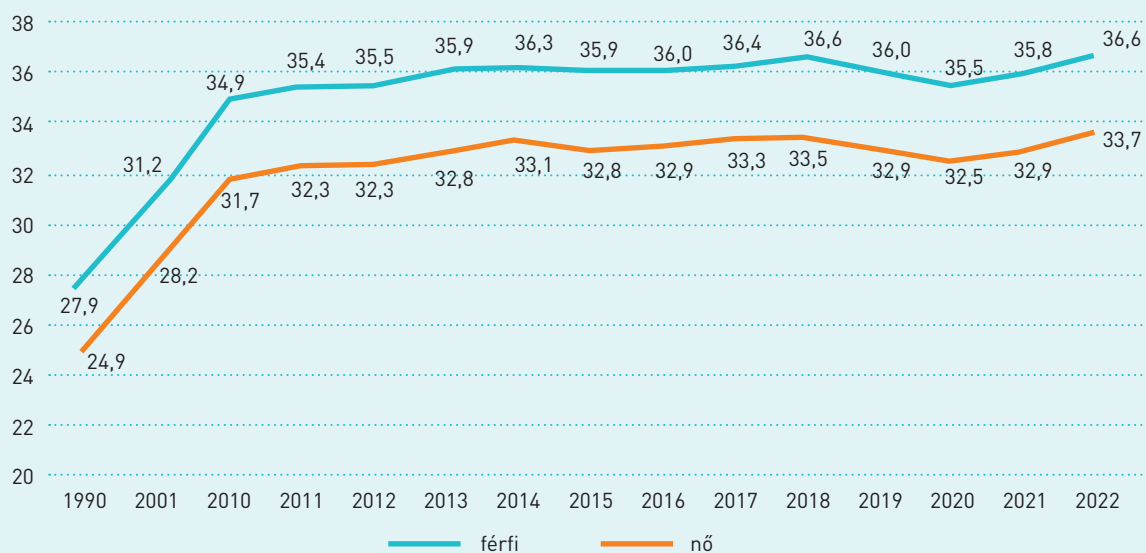
	Férfiak		Nők	
	2010	2021	2010	2021
Szlovénia	88,8	88,9	89,8	88,6
Horvátország	91,2	88,0	91,6	87,9
Szlovákia	86,0	85,2	88,0	84,9
Olaszország	89,9	84,9	91,2	86,4
Románia	86,3	84,5	86,7	82,3
Görögország	87,5	84,4	88,8	85,6
Lengyelország	89,1	84,1	89,5	83,4
Magyarország	76,2	82,5	77,1	83,0
Spanyolország	85,1	79,7	86,6	81,3
Luxemburg	73,9	78,0	78,5	80,3
Dánia	75,1	76,8	74,7	76,3
Litvánia	78,6	76,1	80,0	74,8
Hollandia	74,1	75,4	74,7	74,6
Svédország	72,1	74,8	77,8	69,5
Csehország	73,6	74,7	74,3	74,5
Portugália	80,6	74,7	83,3	77,3
Finnország	74,1	72,9	77,0	73,0
Belgium	72,2	70,9	73,6	70,3
Lettország	72,0	69,0	74,4	68,0
Ausztria	74,6	n.a.	76,4	n.a.
Bulgária	86,0	n.a.	87,8	n.a.
Ciprus	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Észtország	73,2	n.a.	74,5	n.a.
Franciaország	79,4	n.a.	80,8	n.a.
Írország	91,9	n.a.	93,7	n.a.
Málta	94,1	n.a.	94,2	n.a.
Németország	73,9	n.a.	74,3	n.a.

Az életkor szerinti adatok

Magyarországon a nemzetközi tendenciákkal összhangban kitolódott a házasságkötéskor átlagos életkor, az elmúlt három évtizedben a férfiak és a nők esetében is átlagosan csaknem 8-9 évvel. Ez a kitolódás hazánkban az elmúlt években meg-

torpant, és most már inkább stagnálás figyelhető meg: 2014 óta szinte évről évre alig változik az első házasságkötéskor átlagos életkor mind a férfiak, mind a nők körében.

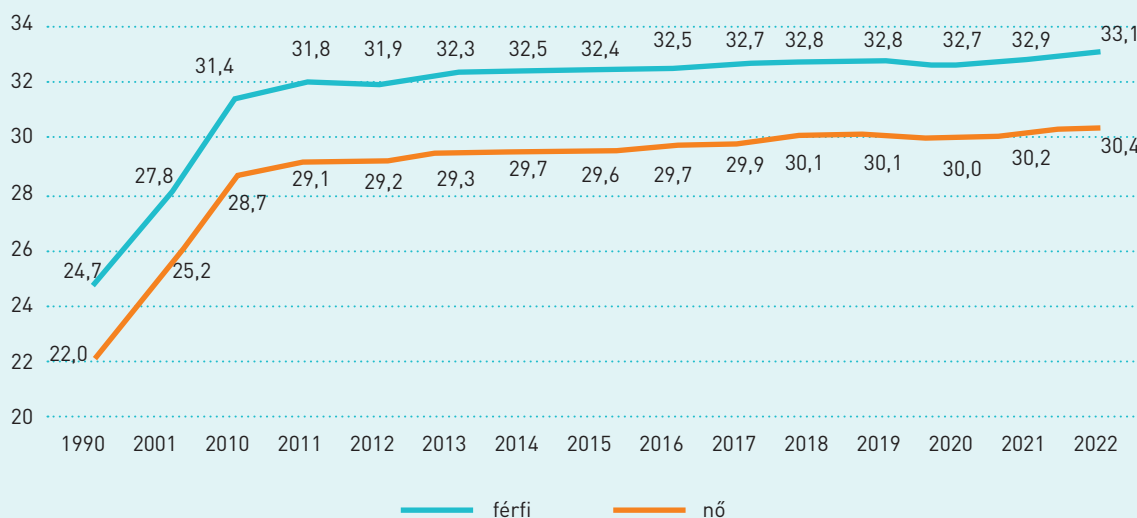
5. ábra: A férfiak és a nők átlagos életkora a házasságkötéskor Magyarországon (év) (Forrás: KSH, saját szerkesztés)

Az első házások átlagéletkora mintegy három évvel alacsonyabb, mint az összes házasodó esetében. 2014 óta elmondható, hogy a nők átlagosan

30 éves korukban, a férfiak pedig 33 évesen kötik az első házasságukat.

6. ábra: A férfiak és a nők átlagos életkora az első házasságkötéskor Magyarországon (év) (Forrás: KSH, saját szerkesztés)

Az Eurostat adatai alapján az első házások átlag-életkorának általános növekedése látható mindkét nem esetében. Legnagyobb mértékben a spanyol férfiak és a portugál nők átlagéletkora nőtt, mintegy 4 évvel, legkevésbé a görög férfiaké és a magyar nőké (az utóbbi 1,4 évvel). 2021-ben az első háza-

sodók átlagéletkora Spanyolországban volt a legmagasabb és Romániában a legalacsonyabb a rendelkezésre álló adatok alapján (9 országból nincs adat). Magyarország nemzetközi viszonylatban az alsó harmadban helyezkedik el.

4. táblázat: A férfiak és a nők átlagos életkora az első házasságkötéskor az Európai Unió tagállamaiban (év)
(Forrás: Eurostat, saját szerkesztés)

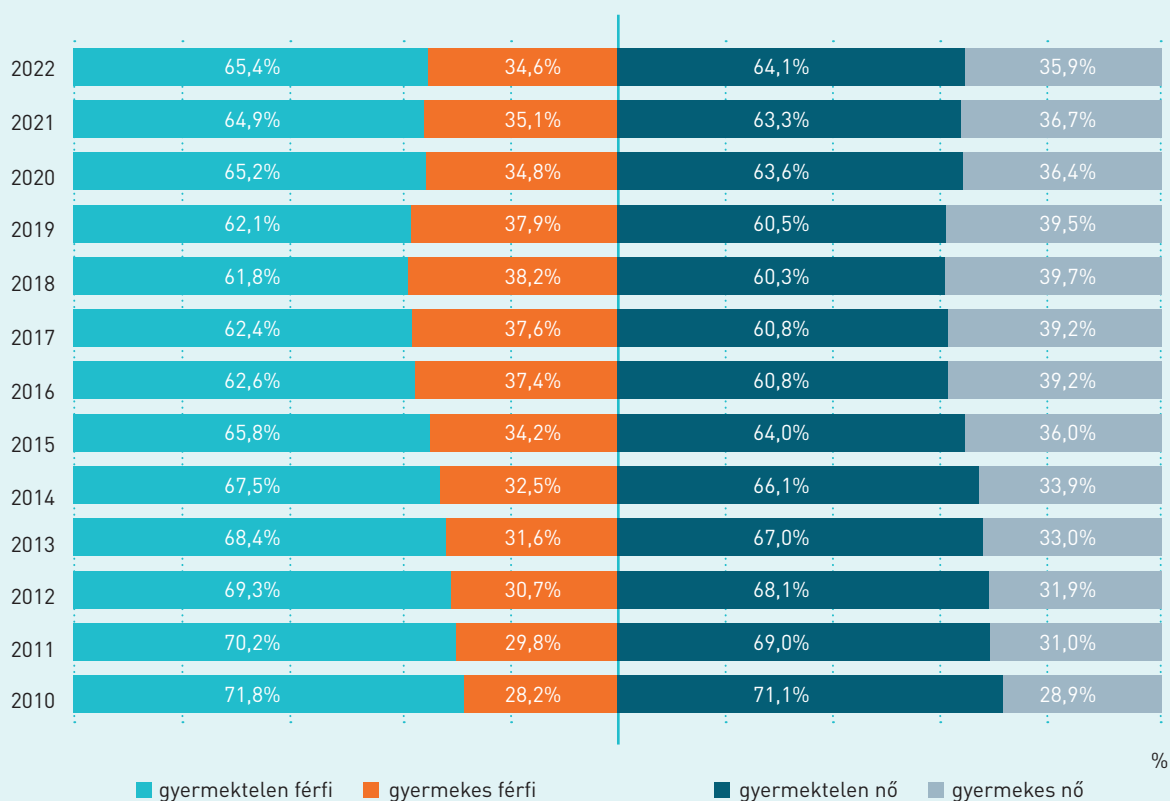
	Férfiak		Nők	
	2010	2021	2010	2021
Spanyolország	33,1	36,9	30,9	34,7
Olaszország	33,2	35,7	30,3	33,0
Dánia	33,6	35,3	31,2	33,0
Luxemburg	32,8	34,7	30,2	32,4
Belgium	31,7	34,5	29,4	32,2
Hollandia	32,4	34,4	29,8	32,0
Finnország	32,5	34,2	30,2	32,1
Szlovénia	31,7	33,9	29,0	31,4
Portugália	29,9	33,6	27,7	32,0
Csehország	30,8	32,6	27,9	29,9
Lettország	29,4	32,6	27,1	30,0
Görögország	32,6	32,4	29,3	30,9
Magyarország	31,2	32,4	28,3	29,7
Szlovákia	30,0	31,7	27,2	28,9
Bulgária	29,8	31,4	26,6	28,3
Horvátország	30,0	31,3	27,1	28,8
Litvánia	28,7	31,0	26,5	28,6
Románia	29,0	30,7	25,6	27,5
Ausztria	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Ciprus	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Észtország	30,5	n.a.	28,0	n.a.
Franciaország	32,8	n.a.	30,7	n.a.
Írország	33,1	n.a.	31,3	n.a.
Lengyelország	28,4	n.a.	26,1	n.a.
Málta	31,3	n.a.	28,6	n.a.
Németország	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Svédország	35,6	n.a.	32,7	n.a.

A házasságkötések alakulása a gyermekszám szerint

A KSH rögzíti azt is, hogy a házasodóknak van-e a házasságkötést megelőzően született gyermeke. Két tendencia rajzolódik ki egyértelműen az adatokból. Egyrészt mind a nők, mind a férfiak esetében elmondható hazánkban, hogy több mint 60%-uknak nem volt gyermeke a házasságkötéskor, másrészt a nők körében valamivel magasabb azok aránya, akiknek már volt gyermeke a házasság-

kötéskor, mint a férfiak körében. 2010-ben a nők és a férfiak 70%-ának nem volt gyermeke mielőtt házasságot kötöttek, 2022-re ez az arány valamelyest csökkent mindkét nem esetében (férfiak 65,4%, nők 64,1%). A 25-29 éves korosztályban a legmagasabb a gyermektelen házasodók aránya, majd az életkor előrehaladtával csökken.

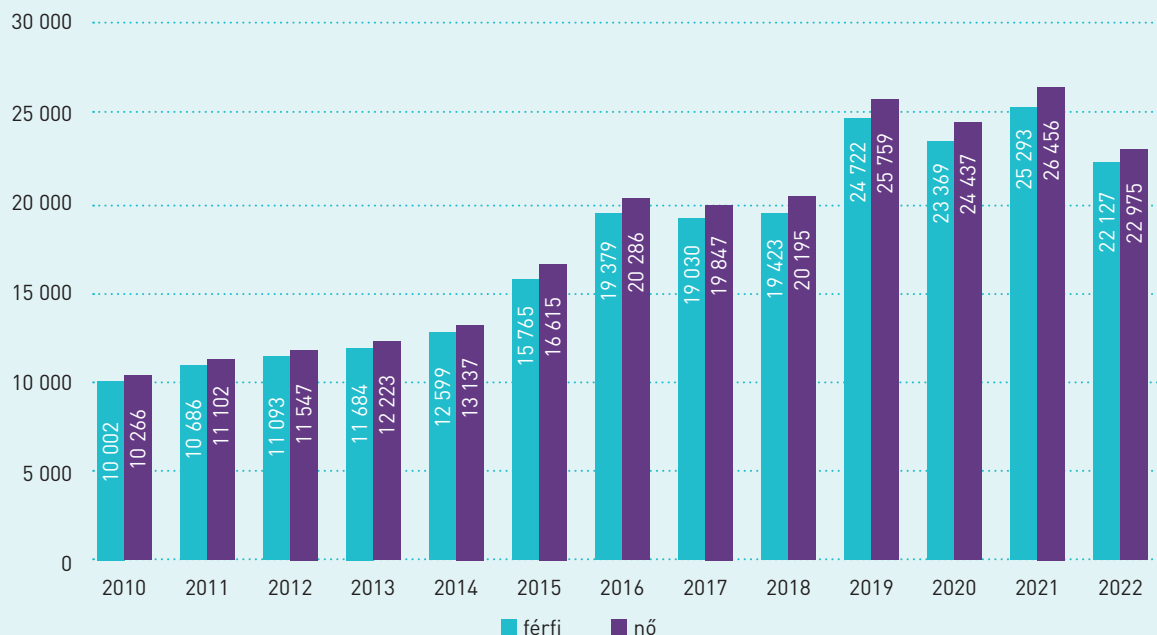
7. ábra: A gyermektelen és a gyermekkel már rendelkező házasodók aránya nemenként Magyarországon 2010-2022 között (Forrás: KSH, saját szerkesztés)

Ha csak a gyermekkel már rendelkező házasodók számát nézzük, abból is jól látható, hogy a nők körében minden vizsgált évben magasabb a gyermekesek száma a házasságkötéskor. A gyermekes házasodók száma mind a férfiak, mind a nők eseté-

ben több mint a duplájára nőtt 2010 és 2022 között hazánkban. Jelentős emelkedés 2015-2016-ban, a CSOK bevezetése idején, és 2019-ben, a Család-védelmi Akcióterv bevezetése idején történt.

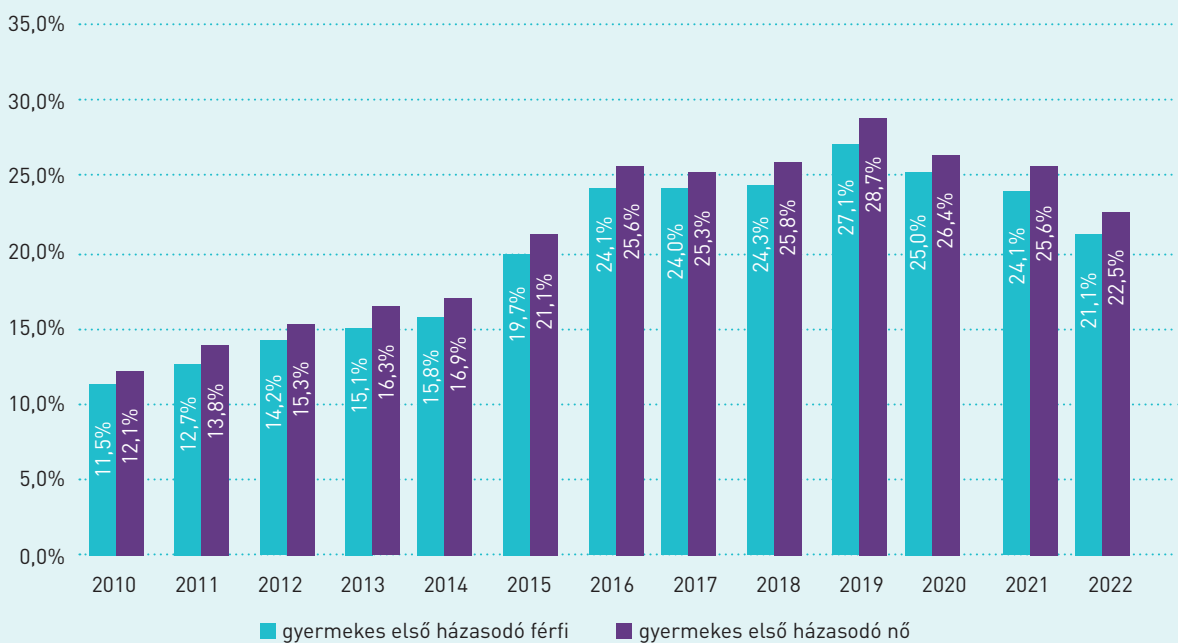
8. ábra: A gyermekkel már rendelkező házasodók száma nemenként Magyarországon 2010-2022 között
(Forrás: KSH, saját szerkesztés)

Csak az első házasodókra fókuszálva elmondható, hogy 2010-ben csak minden tizedik párnak volt gyermeke. 2016 után olyan frigyek kötődtek, ahol a párok legalább negyedének már volt gyermeke.

Az adatokból nem derül ki, hogy ezek a gyermekek a vérszerinti gyermekeik, akik a korábbi együttélésük során születtek, vagy más párkapcsolatból származnak.

9. ábra: A gyermekkel már rendelkező első házasodók aránya nemenként Magyarországon 2010-2022 között
(Forrás: KSH, saját szerkesztés)

Összegzés

Az elmúlt 20 évben jelentős változások következtek be a házasságkötési magatartás tekintetében. A házasságkötések száma a kétezres évek elején folyamatosan csökkent egészen 2010-ig, majd a tendencia megfordult és két-három év stagnálás után jelentős emelkedés következett be, 2021-re több mint duplájára nőtt a számuk. Ezt a többletet az első házasságkötések számának számottevő

emelkedése adta. Bár a házasodók átlagéletkora a vizsgált időszakban csaknem 9 évvel nőtt, 2010 óta egy kétéves sávban megállapodni látszik. A nők és a férfiak közel kétharmadának nem volt gyermeke a házasságkötéskor. A nők körében ugyanakkor magasabb azok aránya, akiknek már született gyermeke a házasságkötést megelőzően.

Felhasznált irodalom

- EUROSTAT (2023) *Marriage indicators* https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_nind/default/table?lang=en (letöltés: 2023. november 11.)
- Kapitány B.–Murinkó L. (2020) *Párkapcsolati változások, termékenységi trendek*. In: Kolosi T.–Szelényi I.–Tóth I. Gy. (szerk.): *Társadalmi riport 2020*. TÁRKI, Budapest, 146–170.
- Központi Statisztikai Hivatal (2017) *A házasságkötési magatartás változásának demográfiai jellemzői*. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/hazassagkotes.pdf> (Utolsó letöltés: 2023. november 5.)
- Központi Statisztikai Hivatal (2018): *Demográfiai Évkönyv 2017* https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/demografiai_evkonyv_2017.pdf (Utolsó letöltés: 2023. november 19.)
- Központi Statisztikai Hivatal (2019): *Demográfiai Évkönyv 2018*
- Központi Statisztikai Hivatal (2020): *Demográfiai Évkönyv 2019*
- Központi Statisztikai Hivatal (2021): *Demográfiai Évkönyv 2020*
- Központi Statisztikai Hivatal (2022): *Demográfiai Évkönyv 2021*
- Központi Statisztikai Hivatal (2023): *Demográfiai Évkönyv 2022*
- Murinkó L. (2020). A növekvő házasodási kedv 2010 után Magyarországon. *KorFa, Népesedési Hírlevél*, 3, 1–4.
- Murinkó L.–Rohr A. (2018): *Párkapcsolat, házasságkötés*. In: Monostori J.–Őri P.–Spéder Zs. (szerk.): *Demográfiai portré 2018. Jelentés a magyar népesség helyzetéről*. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest, 9–28.
- Murinkó L.–Spéder Zs. (2021): *Párkapcsolatok, házasságkötés*. In: Monostori J. – Őri P. – Spéder Zs. (szerk.) (2021): *Demográfiai portré 2021*. KSH NKI, Budapest: 9–28.
- Rohr A. (2017): *Vélemények a házasságról és az élettársi kapcsolatról Magyarországon a rendszerváltást követő 25 évben*. *Demográfia*, 60(2–3), 173–195.
- Spéder Zs. (2005): *Az élettársi kapcsolat térhódítása Magyarországon és néhány szempont a demográfiai átalakulás értelmezéséhez*. *Demográfia*, 48(3–4), 187–217.